

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КІЦМАНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішенням педагогічної ради

ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»

від «28» 02 2025 р. протокол №5

Введено в дію наказом

ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»

від «03» березня 2025 р. №35-з

Директор

Іван БІЛЯР

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

«ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

підготовки фахового молодшого бакалавра
за освітньо-професійною програмою

«ПРАВО»

Укладачі: Людмила МАМАЄВСЬКА, викладачка економічних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії», викладач-методист;
Андрій БІЛЯР, викладач економічних дисциплін, к.е.н., кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії»;
Наталія СНЯТИНЧУК, викладачка економічних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії».

Розглянуто та схвалено
цикловою комісією гуманітарних дисциплін
Протокол № 6 від "07" 02.2025 року
Голова циклової комісії Юлія БІЛЯР

ПОГОДЖЕНО
методичною радою ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»
Протокол № 4 від "24" 02.2025 року
Голова методичної ради Світлана СЛОБОДЯН

Пояснювальна записка

Предметом вивчення освітнього компонента “Економічна теорія” є розуміння сутності і зв'язків між економічними процесами та явищами, забезпечує основи професійної економічної підготовки. Знання економічної теорії особливо необхідні в умовах економіки ринкового типу та демократичного суспільства для свідомого обгрунтованого вибору громадян у суспільному житті.

Міждисциплінарні зв'язки: “Економіка підприємства”, “Менеджмент”, “Маркетинг” та ін.

Для кращого засвоєння матеріалу викладач повинен використовувати різноманітні форми і методи навчання: заняття-екскурсії, рольові ігри, семінарські заняття, інноваційні технології, наочні посібники (комплекти таблиць, плакати, навчальні відеофільми, презентації).

Структура освітнього компонента є орієнтовною. Під час складання робочих навчальних програм викладачі можуть вносити обгрунтовані зміни та доповнення в зміст навчального матеріалу та розділ навчальних годин за темами в межах бюджету часу, відведеному навчальним планом на вивчення освітнього компоненту. Внесені зміни та доповнення мають бути обговорені на засіданні циклової комісії і затверджені заступником директора з навчальної роботи.

1. Мета та завдання вивчення освітнього компонента

Метою вивчення освітнього компонента “Економічна теорія” є формування у здобувачів освіти глибоких економічних знань, логіки сучасного економічного мислення і економічної культури, навчання здобувачів освіти базовим методам аналізу економічних процесів, вмінню приймати обгрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою професійною діяльністю.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента “Економічна теорія” є пізнання економічної теорії як науки, її предмету, методів і функцій, розкриття основного змісту сучасних шкіл економічної теорії, аналіз закономірностей розвитку ринкової економіки як основи функціонування різних сучасних господарських систем, характеристика основних рис та особливостей розвитку перехідної економіки, розкриття закономірностей суспільного відтворення, економічного зростання та циклічних коливань в економіці, сучасні процеси глобалізації світогосподарських зв'язків і шляхи вирішення загальноцивілізаційних проблем людства.

Програма освітнього компонента складається з таких розділів:

1. Економічна теорія як наука. Загальні основи економічної теорії.
2. Товарне виробництво і ринок
3. Підприємництво в ринковій економіці
4. Суспільне відтворення
5. Світове господарство і міжнародні економічні відносини

2. Очікувані результати навчання

Відповідно до Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 081 Право освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 27.05.2024 р. № 762 у результаті вивчення освітнього компонента “Економічна теорія” здобувач освіти повинен володіти такими предметними компетентностями:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях, знання та розуміння предметної області та розуміння професії, здатність вчитися і бути сучасно навченим, здатність генерувати нові ідеї (креативність), здатність розробляти та управляти проектами, визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань та взятих обов'язків

Спеціальні компетентності: вміння аналізувати явища суспільного життя, здатність пов'язувати загальнофілософські, розуміння фінансової системи держави, системи нормативно-правових актів, що регулюють фінансові правовідносини.

Оволодівши зазначеними вище компетентностями, здобувач освіти повинен

знати:

- суть економічних явищ і процесів;
- характеристику джерел і рушійних сил економічного розвитку;
- зміст основних економічних категорій і законів;
- сутність економічних відносин власності на засоби виробництва;
- об'єктивні основи суспільного виробництва;
- основні організаційно-правові форми підприємств;
- причини виникнення економічних криз, інфляції, безробіття;
- чинники фінансово-кредитної політики; риси світового господарювання і валютних систем;

уміти:

- застосовувати основні категорії і економічні закони;
- вільно орієнтуватися у системі суспільного виробництва;
- використовувати набуті знання для підвищення ефективності виробництва, зниження витрат підприємств.

3. Структура освітнього компонента

№ з/п	Назва розділу, теми програми	Обсяг годин					
		всього	у тому числі				
			лекційні	практичні	лабораторні	навчальна практика	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	
НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА							
1. Економічна теорія як наука. Загальні основи економічної теорії.							
1.1	Предмет і метод економічної теорії.	8	2				6
1.2	Економічні потреби і виробничі можливості суспільства	2	2				-
1.3	Економічна система суспільства	8	2				6
1.4	Економічні відносини власності	2	2				-
<i>По розділу 1</i>		20	8				12
2. Товарне виробництво і ринок							
2.1	Форми організації товарного виробництва	10	4				6
2.2	Гроші. Товарно-грошові відносини	4	4				-
2.3	Ринок як економічна форма організації суспільного виробництва	8	2				6
2.4	Структура та інфраструктура ринку	2	2				-
<i>По розділу 2</i>		24	12				12
3. Підприємництво в ринковій економіці							
3.1	Підприємство і підприємництво	8	2				6
3.2	Капітал. Витрати виробництва і прибуток	10	4				6
<i>По розділу 3</i>		18	6				12
4. Суспільне відтворення							
4.1	Форми суспільного продукту в процесі відтворення	8	2				6
4.2	Економічне зростання і його чинники. Економічні цикли	8	4				4
4.3	Державне регулювання	2	2				-

	національної економіки						
	<i>По розділу 4</i>	<i>18</i>	<i>8</i>				<i>10</i>
5. Світове господарство і міжнародні економічні відносини							
5.1	Світове господарство. Форми міжнародних економічних відносин	<i>8</i>	<i>4</i>				<i>4</i>
5.2	Економічні аспекти глобальних проблем	<i>2</i>	<i>2</i>				<i>-</i>
	<i>По розділу 5</i>	<i>10</i>	<i>6</i>				<i>4</i>
	По дисципліні	90	40				50
НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА							
8. Навчальна практика							
	<i>По навчальній практиці</i>						
КУРСОВА РОБОТА							
	РАЗОМ ПО ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТУ	90	40				50

4. Зміст освітнього компонента

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

1. Економічна теорія як наука. Загальні основи економічної теорії

Тема 1.1. Предмет і метод економічної теорії

Багатозначність поняття "економіка". Система економічних знань. Предмет, основні функції економічної теорії. Економічні категорії і закони. Систематизація економічних законів. Методи дослідження економічних явищ. Зародження економічної теорії як науки. Основні напрями і школи світової економічної думки.

Тема 1.2. Економічні потреби і виробничі можливості суспільства

Економічні потреби суспільства, їх сутність і класифікація. Безмежність потреб. Сутність суспільного виробництва. Основні фактори суспільного виробництва, їх взаємодія. Обмеженість ресурсів. Крива виробничих можливостей. Потреби і виробництво. Закон зростання потреб та механізм його дії. Вирішення проблеми безмежних потреб та обмежених економічних ресурсів. Ефективність суспільного виробництва.

Тема 1.3. Економічна система суспільства

Економічна система її сутність та структурні елементи. Типи і еволюція економічних систем. Формацийний і загально цивілізований підходи до типізації суспільства. Класифікація економічних систем за формами власності на засоби виробництва і за способом управління господарською діяльністю: традиційна, ринкова, командна і змішана економічна системи. Закономірності та особливості розвитку перехідних економік. Економічні реформи в Україні.

Тема 1.4. Економічні відносини власності

Власність, її сутність і місце в економічній системі. Реалізація прав власності. Суб'єкти та об'єкти власності. Типи, форми і види власності. Тенденції в розвитку відносин власності в Україні та у світі.

2. Товарне виробництво і ринок

Тема 2.1. Форми організації суспільного виробництва

Натуральне виробництво: сутність, риси, історичні межі. Товарне виробництво: причини виникнення, сутність, ознаки і роль в розвитку суспільства. Проста і розвинена форми товарного виробництва. Товар і його властивості. Альтернативні теорії вартості і ціни. Закон вартості, його сутність і функції.

Тема 2.2. Гроші. Товарно-грошові відносини

Виникнення і розвиток грошових відносин. Сутність грошей. Еволюція і типи грошей. Функції грошей. Грошовий обіг і його закони. Суть, причини, види і соціально-економічні наслідки інфляції.

Тема 2.3. Ринок як економічна форма організації суспільного виробництва

Суть, функції і умови формування ринку. Попит і пропозиція. Ринкова рівновага. Ринкова ціна. Конкуренція та її значення. Типи конкуренції. Монополізм, вплив монополій на економічні процеси. Антимонопольне законодавство. Особливості ринкових відносин в Україні.

Тема 2.4. Структура та інфраструктура ринку

Структура ринку. Принципи класифікації ринків. Ринок предметів споживання. Ринок виробничих ресурсів: землі, робочої сили і засобів виробництва (попит, пропозиція, ціна). Фінансовий ринок, його складові елементи. Інфраструктура ринку і її роль в регулюванні економічних процесів.

3. Підприємництво в ринковій економіці

Тема 3.1. Підприємство і підприємництво

Зміст, основні принципи та умови підприємницької діяльності. Підприємство - первинна ланка ринкової економіки. Основні функції та види підприємств. Загальні економіко-правові основи розвитку підприємництва в Україні.

Тема 3.2. Капітал. Витрати виробництва і прибуток

Капітал як економічна категорія товарного виробництва. Витрати виробництва: їх суть та класифікація. Валовий дохід і прибуток підприємства. Норма прибутку. Кругообіг і оборот промислового капіталу. Амортизація

4. Суспільне відтворення

Тема 4.1. Форми суспільного продукту в процесі відтворення

Сутність та види суспільного відтворення. Суспільний продукт і його форми. Методи обчислення і показники національного продукту. Кругообіг доходів і витрат в національному господарстві. Національне багатство, його зміст і структура.

Тема 4.2. Економічне зростання і його чинники. Економічні цикли

Економічне зростання і економічний розвиток. Типи економічного зростання. Фактори економічного зростання. Циклічність економічного розвитку. Причини і основні характеристики циклічних коливань. Проблеми економічного зростання в різних групах країн та в Україні.

Тема 4.3. Державне регулювання національної економіки

Еволюція поглядів на роль держави в економічному житті. Діяльність держави щодо забезпечення економічної рівноваги. Регулююча діяльність держави в соціальній сфері. Межі і перспективи регулюючої діяльності держави.

Розділ V. Світове господарство і міжнародні економічні відносини

Тема 5.1. Світове господарство. Форми міжнародних економічних відносин

Світове господарство: поняття, основні етапи розвитку. Міжнародна економічна інтеграція. Основні форми міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля та її економічні основи. Сутність і форми міжнародного руху капіталів. Міжнародні валютно-фінансові відносини. Проблеми інтеграції економіки України у світове господарство.

Тема 5.2. Економічні аспекти глобальних проблем

Причини виникнення і сутність глобальних проблем. Основні глобальні проблеми сучасності. Класифікація глобальних проблем. Глобальні проблеми і шляхи їх розв'язання людством. Міжнародне співробітництво у розв'язанні глобальних проблем.

4. Самостійна робота

Основним завданням закладів фахової передвищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства є формування творчої особистості, спеціаліста, здатного до самостійного підвищення фахового рівня, самоосвіти, креативності, інноваційної діяльності. Але вирішення цього завдання неможливе, якщо в освітньому процесі існуватиме лише передача знань від викладача до здобувача освіти. Щоб залучити здобувачів освіти до активного здобуття знань, неocenенною є роль самостійної роботи.

В орієнтовній структурі освітнього компоненту до кожного розділу вказано кількість годин, відведена на самостійне вивчення. Самі ж теми самостійного вивчення визначає викладач, що забезпечуватиме його творче ставлення до праці, надасть можливість розвивати педагогічно доцільну лінію співпраці та перетворити дисципліну на засіб формування всебічно розвиненої особистості здобувача освіти.

Визначені теми самостійного вивчення повинні бути відображені в робочій навчальній програмі, розглянуті на засіданні циклової комісії та затверджені заступником директора з навчальної роботи.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами діагностики (оцінювання та демонстрування результатів навчання) є: усне опитування на заняттях; письмові завдання; самостійні роботи; тестування; залік.

6. Критерії оцінювання навчальних досягнень

«Відмінно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом;

«Добре» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів;

«Задовільно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки;

«Незадовільно» - оцінюється завдання, що не виконане, або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях та практичному завданні припущені суттєві помилки.

7. Рекомендована література та інформаційні ресурси

1. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія. – Київ : Знання, 2014. – 710 с.
2. Єщенко П.С., Палкій Ю.І. Сучасна економіка: навчальний посібник. – Київ, 2005. – 325 с.
3. Міжнародна економіка : підручник/ за ред. А. П. Румянцева. – 2-ге вид., виправлено. і доповнено. – Київ : Знання, 2004. – 449 с.
4. Національна економіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/ за ред. В. М. Тарасевича. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 280 с.
5. Основи економічної теорії: підручник/ за ред. А. А. Чухна. – Київ: Вища школа, 2001. – 606 с.
6. Бойчик І.М., Харів П.С., Піча Ю.В. Економіка підприємства. – Київ : Каравела, 2001. – 298 с.
7. Державне регулювання економіки: навчальний посібник/ С.Ф. Чигинов, А.Є. Никифоров, Т.Ф. Куценко та ін. – Київ: КНЕУ, 2000. – 316 с.
8. Гринчуцький В.Г. Економіка підприємства: навчальний посібник – Київ: ЦУЛ, 2012. – 304 с.
9. Економіка підприємства: навчальний посібник/ О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – Київ : ЦУЛ, 2010 – 488 с.
10. Економіка підприємства: навчальний посібник/ О.В. Березін, Л.М. Березіна, Н.В. Бутенко. – Київ: Знання, 2009. – 390 с.
11. Економіка підприємства : підручник / За ред. А.В. Шегди. – Київ : Знання 2006. – 614с.
12. Економічна теорія: Навчальний посібник / Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. І. Фролов, О. Ю. Александрова. – Харків: УкрДУЗТ, 2019. – 163 с.,
13. Рижмань Д.І., Криворучко І.М., Вінничук Г.Я. Економіка підприємства: навчальний посібник. – Київ : Аграрна освіта, 2011. – 513 с.

Інформаційні ресурси

14. Верховна Рада України <https://www.rada.gov.ua/>
15. Міністерство економіки України <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>
16. Економічна література
  - а) <https://surl.li/uonmdi>
  - б) <https://surl.li/cqoauc>
  - в) <http://www.znannia.com.ua>